

«حلقات»

درس 68

استاد: حجت‌الاسلام والمسلمین علم الهدی
آموزشیار: آقای ذکری

شهید صدر در مباحث گذشته درباره حجیت ظهور کلام، شبهه حجیت یک دلیل عام بعد از آمدن قرینه منفصله را مورد بررسی قرار دادند و آرای مربوط به این بحث را مطرح نموده و قائل به حجیت دلیل عام، نسبت به مصادیق باقی مانده شد.

ایشان در این درس به این موضوع می پردازد که اگر قریه متصله بر یک دلیل عام وارد شود هیچ شبهه‌ای در حجیت دلیل عام به وجود نمی آید؛ سپس دلیل این مدعا را بیان می کند.

شهید صدر در ادامه به یکی دیگر از ادله محرز به نام ادله عقلیه می پردازد و بعد از تعریف دلیل عقلی به نوع قضیه عقلیه و حجیت آن اشاره می کند.

متن درس

و من الجدير بالذكر الإشارة إلى ان الاستشكال في حجة العام في تمام الباقي بعد التخصيص - على النحو المتقدم - انما
أثير في المخصصات المنفصلة دون المتصلة، نظراً إلى انه في حالات المخصص المتصل، كما في «أكرم كل من في البيت
الا عشرة» تكون الأداة مستعملة في استيعاب

دروس في علم الأصول/ج 3/177 افراد مدخولها حقيقة غير ان المخصص المتصل يساهم في تعيين هذا المدخول و تحديده
فلا تجوز ليقال أى فرق بين مجاز و مجاز.

و على أى حال فبالنسبة إلى الصيغة الأساسية للمسألة المطروحة، و هي حجة الظهور التضمني، اتضح ان الظواهر التضمنية
إذا كانت جميعاً بنكته واحدة، و علم ببطان تلك النكته سقطت عن الحجية كلها، و إذا كانت استقلالية في نكاتها، لم
يسقط بعضها عن الحجية بسبب سقوط البعض الآخر.

الدليل العقلي

الدليل العقلي كل قضية يدركها العقل، و يمكن ان يستنبط منها حكم شرعي. و البحث عن القضايا العقلية تارة يقع صغرياً
في إدراك العقل و عدمه، و أخرى كبروياً في حجة الإدراك العقلي.

و لا شك في ان البحث الكبروي أصولي، و اما البحث الصغري فهو كذلك إذا كانت القضية العقلية المبحوث عنها
تشكل عنصراً مشتركاً في عملية الاستنباط، و اما القضايا العقلية التي ترتبط باستنباط أحكام معينة و لا تشكل عنصراً
مشتركاً، فليس البحث عنها أصولياً.

عدم شبهه در استعمال حقیقی ادات عموم هنگام حضور قریب متصله

همان‌طور که در بحث‌های گذشته مطرح شد بعد از آمدن یک قرینه منفصله این سؤال پیش می‌آید که آیا دلیل عام نسبت به مصادیق باقی‌مانده حجت است یا نه؟ برای رفع این شبهه و اثبات حجیت عام نسبت به مصادیق باقی‌مانده باید اثبات شود که استعمال ادات عموم در دلیل عام یک استعمال حقیقی می‌باشد. بنابراین با آمدن قرینه متصله و تخصیص عام قبل از انعقاد کلام هیچ شک و شبهه‌ای در اینکه ادات عموم در معنای حقیقی - یعنی استیعاب و فرا - گیری - استعمال شده‌اند وجود ندارد و فقط دایره مدلول ادات به واسطه قرینه متصله محدود می‌شود.

مثال: «اکرم کل عالم الا الفساق منهم» در این مثال کلمه «کل» معنای حقیقی خودش را که استیعاب می‌باشد حفظ می‌کند؛ به این معنا که مدخول را به طور کامل تحت حکم وجوب اکرام می‌برد؛ منتهی اگر قیدی مانند: صفت، حال، استثنا و ... همراه مدخول باشد دایره مدخول را تضییق می‌کند؛ در نتیجه «همهٔ علما» که به واسطهٔ ادات عموم تحت حکم وجوب اکرام قرار می‌گیرند محدود می‌شوند و به همه علمای غیر فاسق تغییر می‌یابند.

Sco1: 12:47

ادلهٔ محرز

1. ادله شرعی: ادله‌ای که از ناحیه شارع صادر می‌شوند و دال بر حکم شرعی هستند.
2. ادله عقلیه: ادله‌ای که از ناحیه عقل صادر می‌شوند و دال بر حکم شرعی هستند.

دو صورت بحث از ادله عقلیه :

1. بحث صغروی: قضیه عقلیه به چه قضیه‌ای می‌گویند؟
2. بحث کبروی: آیا قضیه عقلیه حجت می‌باشد؟

نکته:

Sco2: 17:55

1. اگر قضیه عقلیه‌ای این قابلیت را داشته باشد که در تمام ابواب فقهی برای استنباط و استدلال به کار آید، بحث دربارهٔ آن یک بحث اصولی خواهد بود؛ ولی اگر قضیه عقلیه مورد بحث، فقط خاص یک باب فقهی باشد مانند: قبح ظلم و حسن عدل که مربوط به یک مسئلهٔ فقهی است و فقط دربارهٔ حرمت ظلم و وجوب عدل حکم می‌کند، بحث در مورد چنین قضیه‌ای یک بحث اصولی نخواهد بود؛ چون یک عنصر مشترک در تمام ابواب فقهی به شمار نمی‌آید.

یادآوری

ویژگی قاعده اصولی این است که در تمام ابواب فقه، قابلیت بهکارگیری برای استدلال و استنباط را داشته باشد.

نکته:

2. بدون شک بحث کبروی درباره قضیه عقلیه یک بحث اصولی است؛ چون بحث از حجیت دلیلی به نام دلیل عقلی است که یک عنصر مشترک در تمام ابواب فقه به حساب می‌آید و به طور کلی بحث از حجیت جزء مباحث اصولی می‌باشد.

Sco3: 23:35

چکیده

1. با آمدن قرینه متصله و تخصیص عام قبل از انعقاد کلام، ادات عموم بر همان استعمال حقیقی خود باقی می مانند و فقط دایره مدخول ادات محدود می شود.
2. ادله عقلیه ای که جزء ادله محرز می باشند، ادله ای هستند که از ناحیه عقل صادر شده باشند و بر حکم شرعی هم دلالت کنند.
3. در صورتی بحث از یک قضیه عقلیه بحث اصولی است که آن قضیه قابلیت به کارگیری برای استنباط احکام در تمام ابواب فقهی را داشته باشد.
4. به طور کلی بحث از حجیت جزء مباحث اصولی است؛ در نتیجه بحث کبروی ادله عقلیه که درباره حجیت قضیه عقلیه بحث می کند یک بحث اصولی است.